

Kulttuurikuvia Neuvosto-Karjalasta

PERTTI VIRTARANTA *Karjalaisia kulttuurikuvia: ihmisiä ja elämäntaloita rajantakaisessa Karjalassa*. Weilin + Göös, Espoo 1981. 272 s.

Ydinainekset »Karjalaisiin kulttuurikuviiin» ovat karttuneet päiväkirjamerkinnoistä, joita Pertti Virtaranta on tehnyt lukuisien Neuvosto-Karjalaan ja myös Sisä-Venäjän karjalaisalueille suuntautuneiden tutkimusmatkojensa aikana. Matkapäiväkirjoihinsa Virtarannalla on ollut tapana merkitä nauhoituksia koskevia tarkennuksia ja huomautuksia, valokuvien selityksiä, keskusteluista ja kysellen saatuja tietoja paikkakunnan kielestä ja muuta sellaista. Mutta samalla hän on kirjannut tietoja, jotka koskevat tavattuja karjalaisia kulttuurihenkilöitä, niin oppaina olleita tiedeakatemian työntekijöitä kuin muitakin tiedemiehiä, kirjailijoita ja taiteilijoita. Myöhemmin näitä »satunnaismerkintöjä» ja »hajahavaintoja», joiksi Virtaranta niitä kirjansa johdannossa nimittää, on tietenkin täytynyt tarkistaa ja täydentää. Mutta niinpä »Karjalaisia kulttuurikuvia» ei lopulliseen muotoonsa kasvaneena olekaan hajanainen galleria satunnaisia tuttavuuksia; itse asiassa kirja käsittelee jokseenkin kaikki Neuvosto-Karjalan karjalais-suomalaisen kulttuurielämän merkitävät edustajat. Kaikkiaan henkilökuvia on yli kuusikymmentä. Niinpä teos sopii hyvin myös yleiskatsaukseksi Neuvosto-Karjalan kansalliseen kulttuurielämään.

Useimmat kirjan henkilöistä ovat sukujuuriltaan inkeriläisiä, suomalaisia tai karjalaisia, mutta joukossa on myös esim. jokin vepsäläinen ja tietysti koko joukko venäläisiä. Etualalla ovat Virtarannan omien harrastusalojen edustajat, siis kielentutkijat ja folkloristit, mutta oma laaja lukunsa on omistettu myös mm. Neuvosto-Karjalan suomeksi kirjoittaville kirjailijoille. Näkyvästi ovat esillä niin ikään Neuvostoliiton tiedeakatemian Karjalan haaraosaston kielen, kirjallisuuden ja historian laitos, jossa työskentelee monia nimekkäitä

tutkijoita, sekä Petroskoin yliopiston suomen kielen ja kirjallisuuden oppituoli. Jälkimmäistä laitosta esitellessään Virtaranta kertoo myös kiintoisia tietoja opintojen kuluista ja opiskelijoiden sijoittumisesta työhön. Kirjan loppupuolella tulevat puheeksi eräät Karjalan kuvaama- ja säveltaiteen edustajat, Petroskoin ja sen ympäristön museot (mm. loistava ulkomuseosaari Kiži) sekä Petroskoin suomalainen teatteri ja sen vaiheet.

Kirjasta huokuu syvä arvonto Neuvosto-Karjalan kulttuurielämää ja sen edustajia kohtaan. Kirjoittajan läheiset siteet moniinkin kuvattaviinsa ovat tehneet mahdolliseksi sen, että useat heistä käyvät lukijalle tutuiksi paitsi ammattialansa edustajina myös ihmisinä. Mutta pääasiana kirjan henkilökuviissa ovat kuitenkin kunkin työala ja siihen liittyvät ajatukset, kokemukset ja pyrkimykset. Ainutlaatuisen kiintoisia ovat esim. vepsän tutkijan, Petroskoin yliopiston suomen kielen ja kirjallisuuden oppituolin nykyisen johtajan Mari Mullosen kuvaukset osittain yksin, osittain yhdessä Maria Zaitsevan kanssa tehdyistä aineistonkeruumatkoista, joilla kartutettiin tietoja v. 1972 ilmestynyttä suurta vepsän sanakirjaa varten. Saamme mm. tietää, että jossakin syrjäisessä etelävepsän kylässä muistettiin vielä 1960-luvulla »Lauri» — eli Lauri Kettunen, joka viipyi noilla mailla puolisen vuotta ensimmäisen maailmansodan päivinä. Hyvinkin romaanin aiheeksi riittäisi puolestaan Kalevalan kuvittajan Mjud Metševin kuvaus valmentautumisestaan suururakkaansa, sen määrätietoisen toteuttamisesta ja siitä, miten aihe ei kuvituksen valmistuttua päästänytkään pauloistaan vaan vaati tekemään toisen. Kumpaankin kuvitukseen kului aikaa seitsemän vuotta. Metšev on syntyjään moskovalainen mutta muutti Karjalaan löytääkseen kuvitustyölleen oikean ilmapiirin. »Karjalaisten kulttuurikuvien» vaikuttavimpiin jaksoihin kuuluu toinenkin taiteilijankuva; sen aiheena on Pietarissa syntynyt, välillä toistakymmentä vuotta Suomessakin asunut ja v. 1932 Neuvostoliittoon siirtynyt taiteemaalari Sulo Juntunen (k. 1980).

Kirjallisuutta

»Karjalaisia kulttuurikuvia» on kirjoitettu elävästi, paikoin suorastaan päiväkirjamaisen tuoreesti. Sitä voi lämpimästi suositella Neuvosto-Karjalasta ja sen kulttuurielämästä kiinnostuneille.

TAPANI LEHTINEN